

**BELINDA
BAUER**

KIRTIS

**MAN BOOKER
PREMIJOS NOMINANTĖ**

baltos lankos

Belinda Bauer

Kirtis

romanas

Iš anglų kalbos vertė Inga Tuliševskaitė

baltos lankos

1998 m. rugpjūčio 20 d.

Automobilyje tvyrojo toks karštis, kad nuo sėdynių tvoskė, lyg šios lydytųsi. Džekas mūvėjo šortus ir kaskart pajudinus kojas jos sučežėdavo kaip lipnioji juosta.

Visi langai buvo atviri, bet oras už jų nejudėjo, tik traškėdami lyg perdžiūvęs popierius sukosi vabaliukai. Virš galvos kabojo vienišas apskuręs debesėlis, o nematomas reaktyvinis lėktuvas skaisčioje dangaus žydrynėje tarsi kreida brėžė baltą juostą.

Sprandu sruvo prakaitas ir Džekas atplėšė mašinos dureles.

– Ne! – sudraudė Džoja. – Mama liepė niekur neiti!

– Aš ir *neinu*, – atsakė berniukas. – Tik noriu atsivėsinti.

Vakaras buvo ramus, o eismas nedidelis, bet kaskart pravažiuojant mašinai jų senoji „Toyota“ truputį sudrebėdavo.

Pravažiavus sunkvežimiui sudrebėjo smarkiau.

– Uždaryk dureles! – paliepė Džoja.

Džekas užtrenkė dureles ir garsiai išreiškė nepasitenkinimą. Džoja buvo artistė iš prigimties. Devynerių, visada pasiruošusi pravirkti, uždainuoti ar nusikvatoti. Dažniausiai pasiekdavo savo.

– Kiek mes jau laukiam? – suzirzė.

Džekas dirstelėjo į laikrodį. Gavo jį dovanų per praėjusį gimtadienį, kai jam sukako vienuolika.

Prašė vaizdo žaidimų konsolės.

– Dvidešimt minučių, – atsakė.

Jis melavo. Praėjo beveik valanda nuo tada, kai jų automobilis pradėjo kosėti, trūkčioti ir galiausiai gurgždėdamas sustojo asfaltuotame M5 greitkelio kelkraštyje. Ir daugiau negu pusvalandis nuo tada, kai motina paliko juos čia ir išėjo ieškoti avarinės tarnybos telefono.

Sėdėkit mašinoje. Aš greitai.

Bet ji užtruko ir Džekas suirzo, kaip suirzdavo kaskart, kai motina elgdavosi ne kaip tėvas. Tėtis būtų žinojęs, kas nutiko automobiliui. Jis nebūtų sėdėjęs ir sukiojęs raktelio tol, kol išsikraus akumulatorius. Jis būtų turėjęs mobilųjį telefoną ir jam nebūtų reikėję eiti ieškoti avarinės tarnybos telefono lyg urviniam žmogui.

Kėduteje diržais prisegta Merė zirzė ir muistėsi pykdama dėl spiginančios į akis saulės.

Pasilenkusi Džoja įkišo jai į burną čiulptuką.

– Velnias, karšta, – burbtelėjo Džekas.

– Tu pasakei „velnias“, – tarė Džoja. – Aš pasakysiu.

Tik ji kalbėjo jau ne taip užtikrintai kaip įprastai. Perne-lyg karšta, kad būtum užtikrintas.

Kepinančiai karšta.

Kurį laiką jie žaidė „Atspėk“. D kaip „dangus“, K kaip „kelias“, L kaip „laukas“, kol galiausiai tikrų dalykų atsargos išseko ir prasidėjo tokios nesąmonės kaip TM – „tavo mar-
mūzė“.

– Užsičiaupk! – suriko Džoja.

Džekas jau norėjo atkirsti „pati užsičiaupk!“, bet nutarė patylėti, nes buvo vyriausias ir atsakingas. Taip liepė mama...

Džekas bus atsakingas.

Todėl jis tepasakė D kaip „dulkės“, pažvelgė į kelią ir pabandė atspėti, kaip toli tas telefonas, kaip greitai mama jį priėjo tuo lėtu krypuojančiu nėsčiosios žingsniu ir kaip ilgai kalbėjosi. Nė į vieną iš klausimų nežinojo atsakymo, bet jautė, kad ji išėjusi gerokai per ilgai.

Mašina sustojo trumpos spygliuočių eilės pavėsyje, bet jų šešėliai sunyko.

Džekas pašnairavo į piktąją saulę.

Jeigu dabar nusuks žvilgsnį, o paskui vėl pažvelgs į kelią, pamatys ją išnyrant iš už posūkio. Taip įsivaizdavo. Troško, kad taip nutiktų.

Jei tik nusuks žvilgsnį.

Ir vėl pažvelgs.

Lėtai.

Ji bus ten.

Ji bus ten...

Jos ten nebuvo.

– Kur ji? – paklausė Džoja ir ėmė spardyti sėdynės nugarėlę. – Pasakė „dešimt minučių“, o praėjo jau dešimt valandų!

Priekinėje sėdynėje įtaisyta Merė pravirko.

– Žiūrėk, ką padarei!

Persisvėręs per sėdynės atlošą Džekas palinko prie Merės ir padavė jai buteliuką, bet ši tik gurkštelėjo ir išspjovė žinduką, kad galėtų vėl verkšlenti.

– Ji tavęs nekenčia, – patenkinta savimi pasakė Džoja, ir Džekas vėl atsisėdo palikęs Merę ramybėje, bet ši, regis, nekenė visų ir nepaliaujamai verkė.

Verkė.

Merė jau buvo dvejų, bet dar daug verkėdavo. Džekui ji nelabai patiko.

– Gal reikėtų pakeisti sauskelnes, – atsargiai pasiūlė Džoja. – Yra krepšyje.

– Tuoju liausis, – atsakė Džekas. Jis nesiruošė keisti sauskelnių.

Džoja irgi nesiruošė; daugiau neužsiminė apie sauskelnes, tik prikando lūpą ir piktai suraukusi antakius įsmeigė žvilgsnį į kelio vingį.

– Kur ji? – vėl paklausė, šįkart tokiu tyliu ir išsigandusiu balsu, kad Džekui reikėjo ko nors imtis, antraip ir pats būtų pradėjęs bijoti.

Būtų įsibaiminęs dar labiau.

– Eikim jos pasitikti, – netikėtai pasiūlė.

– Kaip?

– Pėsčiomis, – atsakė Džekas. – Juk netoli. Taip sakė mama.

– Jei netoli, kodėl negrįžta?

Džekas nuleido klausimą negirdom ir atidarė dureles.

– Ar mama nesupyks, kad nelikome čia, kaip ji mums liepė?

– Ne. Apsidžiaugs, kad mes ją surasim.

Džojos akys pasidarė didelės, apvalios.

– Ar ji pasiklydo?

– Ne!

Apatinė Džojos lūpa virpėjo.

– Ar *mes* pasiklydom?

– Ne! Niekas nepasiklydo! Tik man nuobodu, karšta ir noriu pasivaikščioti. Gali eiti kartu arba likti čia.

– Nenoriu čia likti, – skubiai atsakė Džoja.

– Tai einam, – paragino Džekas.

– O kaip Merė?

– Ji gali eiti.

- Bet nenori.
- Tada mes ją nešim.
- Ji per sunki.
- Aš ją nešiu.

– O kaip mašinos? – paklausė Džoja žiūrėdama į pro šalį lekiančius šviesos blyksnius. Mašinų nebuvo daug, bet jos važiavo greitai. – Labai pavojinga, – tyliai pridūrė.

Taip pasakė motina, kai jie įsigeidė kartu eiti iki telefono.
Pernelyg pavojinga.

– Eime, – paragino Džekas. – Viskas bus gerai. Pažadu.

Džoja nešė krepšį su vaiko reikmenimis, o Džekas nešė mažylę.

Kaip ir reikėjo tikėtis, Merė atsisakė eiti pati.

Kiekviena pravažiuojanti mašina palikdavo virpančio tvankaus oro šliužę, kuri šleptelėjusi galiausiai vėl apmirdavo dulkėse.

Jie ėjo palei pat kelio atitvarą. Banguoto plieno juosta buvo daug platesnė, nei atrodė žiūrint iš greit važiuojančios mašinos: aukščio – sulig alkūne ir iki Džeko mėlynų sportinių šortų apačios. Už atitvaro augo aukšta šiurkšti žolė. Status šlaitas leidosi iki brūzgynų ir žemų medelių. Toliau driekėsi tvoros, o už jų – laukai. Pievos. Kelios avys. Bet daugiausia tušti plotai, o tolumoje matėsi artimiausi klojimai – lyg žaisliniai, banguotais stogais.

Asfaltuotas kelkraštis buvo platus, bet toli gražu ne tuščias. Toks jis atrodydavo iš automobilio, todėl Džekas nustebo pamatęs, kiek ant jo visko mėtėsi. Kokakolos skardinės, darbo pirštinės, plastikinių vamzdžių atraižos ir pliušiniai žaislai – atsitiktinė kolekcija, bet visi vienodai pervažiuoti, suploti ir aptraukti blizgiu pilkų dulkių sluoksniu.

– O jeigu sustotų mašina? – paklausė Džoja. – Galėsime išėsti?

– Žinome, ne, – šnipštelėjo Džekas.

Visi žinojo, kad įsėdus į svetimą automobilį yra didžiausia tikimybė būti nužudytam.

Džoja irgi žinojo, todėl nurimo įsitikinusi, kad brolis netina rizikuoti.

Džekas atsigręžė pažiūrėti į jų mašiną. Ji žėrėjo akinamoje šviesoje, bet atrodė lyg toli vandenyne skęstantis laivas, į kurį jie nebegriš.

O gal *jie* skęsta...

Merė buvo sunki, o kai taip spurdėjo ir verkšleno, atrodė dar sunkesnė. Išraudusi ir susiraukusi, ji rangėsi Džekui ant rankų lyg prisukta.

– Jai į akis plieskia saulė, – pasakė jis. – Gal krepšyje yra kepurėlė?

Jie sustojo ir Džoja padėjo krepšį ant žemės, ketindama jos paieškoti.

– Ne. Tik seilėlinukas.

Prisimerkusi nuo akinančios saulės, iškėlė parodyti. Geltonas seilėlinukas su mėlynu ančiuku. Džekas užrišo jį Merei ant galvos ir ši truputį aprimo.

Jie ėjo toliau.

– Man skauda kojas.

Džoja avėjo kvailas rožines šlepetes su plastikiniais gėlių žiedais tarp pirmų dviejų pirštų.

– Jau netoli, – pasakė Džekas, nors neturėjo žalio supratimo, kiek dar liko iki kur nors. Bet taip būtų pasakęs jo tėvas. Jis grįžtelėjo per petį; jų mašina dingo už posūkio.

Jie buvo visai vieni.

Džekas troško, kad čia būtų ir tėtis. Jis galėtų nešti Merę, Džoją ir krepšį su vaiko reikmenimis.

Lengvai.

Paskaudus rankoms Džekas nuleido Merę ant žemės ir pabandė priversti eiti, bet ši nenorėjo, nors ir mokėjo. Atsilošė ir sustingo, nė nepajudėjo iš vietos.

Džekas norėjo jai pliaukštelėti.

Bet tik išpūtė skruostus, atpakalia ranka nubraukė nuo kaktos prakaitą, pakėlė ją ant rankų ir patraukė toliau.

Pro šalių pypsėdamas praūžė sunkvežimis, seilinukas nukriėjo Merei nuo galvos ir nusileido už kelio atitvaro.

– Oi!

Pasistiebusi ant pirštų galų Džoja persilenkė per atitvarą jo paimti, bet prašvilpė kita mašina, seilinukas pakilo nuo sausos pageltusios žolės ir nusklendė stačiu šlaitu žemyn.

– Palik jį! – riktelėjo Džekas.

– Bet juk čia tas, su ančiuku!

Džekas ėjo toliau ir Džoja netrukus jį prisivijo. Ji vis gręžiojosi į ryškią seilinuko dėmę tolumoje.

– Norėčiau ledų, – ištarė.

Džekas neatsakė, bet ledų norėjo. Ar bent ledinuko. Bur-na buvo tokia išdžiūvusi. Svarstė, ar galima mirti iš troškulio tiesiog vešliame Devonšyro gamtovaizdyje.

Atrodė, kad labai tikėtina.

Jis nekentė savo motinos. Nekentė. Kodėl jie negalėjo eiti kartu su ja? Kodėl ji pasakė, kad ilgai neužtruks, o užtruko visą amžinybę?

Kai ją suras, jis nepratars nė žodžio. Tegul žino! Jis turėtų tiesiog nučiuožti šlaitu žemyn, surasti tvoroje vartelius, nueiti iki ūkininko namų, paprašyti atsigerti ir paskambinti.

Paskambinti tėčiui.

Tegul jis būna atsakingas.

Tegul ji nerimauja, kai grįžusi prie automobilio jų nebe-
ras...

Bet jis nieko nepadare.

Jie priėjo žemą suvargusią obelį ir sustojo karpytame jos pavėsyje. Sunkiai atsidusęs Džekas nuleido Merę ant žemės. Ši iškart plumptelėjo ant sauskelnių pagalvėlės tarp mažų raudonų obuoliukų, nuklojusių kelkraščio asfaltą.

– Nesodink jos ant žemės, – subarė Džoja. – Čia purvina!

– Man nerūpi. Ji sveria visą toną.

– Kaip ir krepšys.

Džoja numetė krepšį ir nusiskynė nuo medžio obuolį. Jis buvo raudonas, bet atsikandus pasirodė kietas, rūgštus, ir ji išspjovė kąsnį ant asfalto. Tada pačiułpė vandens iš Merės buteliuko ir ištiesė jį Džekui. Taip keitėsi, kol buteliukas ištuštėjo.

– Reikėjo palikti Merei, – tarė Džoja.

– Dabar jau per vėlu, – atsakė Džekas.

Pro šalį lėkė mašinos. Niekas nesustojo.

– Eime, – paragino Džekas.

– Nenoriu, – atsakė Džoja. – Per karšta.

– Reikia. Čia sėdėdami mamos nerasim.

Džoja prisimerkusi nužvelgė kelią. Jis buvo ilgas, tiesus, o ant asfaltuoto kelkraščio nesimatė nė mažiausio jų mamos ar dar kokio žmogaus pėdsako, tik mirguliuojantis ežeras kaip mirażas dykumoje.

– Noriu grįžti.

Džekas ištraukė iš kišenės raktelį ir ištiesė jai.

– Gerai, – pasakė. – Imk.

Džoja nepaėmė. Atsigrėžė į automobilį užstojusį kelio vingį, atsiduso ir pasakė:

– Tas krepšys toooks sunkus.

– Palik jį. Tik paimk sauskelnes, kad mama galėtų pakeisti.

Tą jie ir padarė. Džoja ištraukė vienas sauskelnes, o Džekas atsargiai įspraudė krepšį į siaurą tarpą tarp obels ir kelio atitvaro, kad niekas jo nepamatytų; paims jį, kai visi eis atgal į mašiną.

Tada pakėlė ant rankų Merę ir nuėjo toliau.

Kitapus skiriamosios kelio juostos lekiantis mėlynas automobilis sumažino greitį ir vairuotojas pažvelgė į juos. Džekas nusigrėžė nežinia ko iš baimės plastančia širdim, kol mašinos gausmas nuslopo tolumoje.

Merė muistėsi jam ant rankų ir vėl pradėjo rėkti „mama! mama!“, tiesdama savo putlias rankutes kumpais pirščiukais į automobilį, į kurį grįžti dabar jau buvo pernelyg toli.

– Mamos ten nėra, – pasakė Džekas. – Ji toje pusėje. Mes einame jos ieškoti.

Merės riksmas pamažu slopo, ji apsivijo rankomis Džeko kaklą, padėjo skruostą ant peties, ir netrukus pasigirdo tylus džeržgiantis gausmas, pulsuojantis jo žingsnių ritmu.

Džoja sustojo ir paklausė:

– Kas ten?

Priekyje trys varnos šokuodamos kapojo kruviną gniužulą.

– Nežinau.

– Ar ten kažkas negyvas?

– Nežinau.

Bet ten buvo kažkas negyvas. Priėję arčiau jie išgirdo zvimbiant muses.

Ten gulėjo negyva lapė – suplota, bet dar neužklota dulkių sluoksniu, pro rudo kailio plyšį išvirtusiais glotniais rožiniais viduriais. Varnos pešėsi dėl jos akių.

Džekas neįstengė žiūrėti. Nugurkė pasibjaurėjimą, o Džoja sumojavo rankomis vydamą varnas. Jos nuskrido, bet tik per žingsnį, o tada atšokavo atgal.

– Štiš! – šaukė mergaitė. – Štiš!

Varnos krankė ir sukosi aplink ją kaip negailestinga gauja.

Ji puolė jas.

– DŽOJA!

Džekas sugriebė Džoją už rankos, ir mašina suktelėjo į šalį, kad jos neužkliudytų, perskrodama orą piktu pypsėjimu.

Džoja žiūrėjo į jį – didelėmis akimis, išsižiojusi ir išbalusi iš netikėtumo.

Tada jie pratrūko kvatoti. Spigiai, kranksėdami kaip varnos. Tas juokas buvo nelinksmas, bet jie nesiliovė lyg žaisdami, katras ilgiau juoksis, nors visas smagumas jau seniai išgaravo ir paskaudo žandikaulius.

Tada Džekas parodė pirštu Džojai už nugaros.

– Ten telefonas!

Maždaug už šimto žingsnių stovėjo mažas oranžinis stulpelis.

Ir jie nuskubėjo tolyn nuo negyvos lapės. Džekas ėjo taip greitai, kad kone bėgo. Džoja įsikibo iš nugaros jam į marškinėlius lyg baimindamasi, kad atsikabins nuo traukinuko ir atsiliks. Džekui skaudėjo rankas, akis graužė prakaitas. Merės kojos tabaluodamos daužė į šoną, o įsikibusi Džoja išmušė iš ritmo, bet jis nelėtino spartos. Tik likus trisdešimt ar keturiasdešimt žingsnių nuo telefono pradėjo dairytis motinos – už atitvaro, žolėtu šlaitu žemyn. Ir dar toliau – pro medžius, už

tvorų plytinčiuose laukuose. Jo akys karštligiškai ieškojo jos pėdsakų.

Gal ji parkrito ir nusirideno žemyn ar laukė kitapus ativaro. Gal pamatė juos ateinančius ir mojavo. Laukė, kol bus pastebėta. Kai tik ją pamatys, irgi pamojuos. Kalbės su ja. Žinoma, kalbės! Užmirš visą blogį! Džiaugėsi, laukdamas palengvėjimo.

– Kur ji? – paklausė Džoja.

Džekas neatsakė.

– Džekai?

– Ša.

Jis įniršęs skubėjo tolyn. Likus dešimčiai žingsnių iki telefono sustojo.

Oranžinis telefono ragelis kabėjo liesdamas pageltusius žolės stiebus, susisukęs laidas nejudėjo.

Džekui nudiegė širdį.

Taip neturėtų būti.

Taip tikrai neturėtų būti.

Džoja sujudėjo. Paleido Džeko marškinėlius ir pralindo į priekį.

– Jis sugedęs, – pasakė ir ištiesė ranką link ragelio.

– Neliesk jo! – suriko Džekas ir Džoja pratrūko raudoti.

Troškiu oru jie nužingsniavo dar ketvirtį mylios.

Niekas nesustojo.

Niekas nenorėjo kištis.

Žmonės automobiliuose – šeimos! – su oro kondicionieriais, mobiliaisiais telefonais ir kokakolos buteliukais lėkė pro šalį, Džoja tyliai kūkčiojo, o Džekas nešė Merę.

Ėjo, nors nebejautė kojų.

Ar širdies.

Ir tik tada, kai buvo įpusėję atšaką nuo greitkelio, kažkia mašina pagaliau sulėtino, o paskui sustojo prieš juos ant žvyruoto kelkraščio.

Jie sustojo drebėdami, apsiašaroję, išsekinti karščio ir baimės.

Ilga karšta tuščio laiko akimirka.

Paskui mašinos durelės girgždėdamos atsidarė ir išlipo policininkas.